

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 21.

У НОВОМ САДУ 22. МАЈА 1886.

ГОД. II.

ДИЈАЛОГ.

(ПО ПРОЗИ ИВАНА ТУРГЕЊЕВА.)

У небо тичу два горостасна
И кршна брега крај мора сива,
У недогледној даљној висини
На врху им два прастара дива.

Дохватит' могу руком и звезде,
Што се по млечном путу чопоре,
Презором ниским бацају поглед
На малу земљу и уско море.

Беседи први див другом диву:
'Видиш ли штогод?... Шта с' тамо збива?
Други му вели: „Не видим ништа:
Облак и магла земљу покрива.“

Минуло више круга година, —
У вечности је то тек један час —
'Видиш ли штогод?' Затутња тутњем
На голом брегу громовити глас.

„Видим!“ — „Шта видиш?“ — „Све је по старом.
Реке су плаве, пољане шарне,
Хучна се мора и сад пенуше,
Горе се и сад зелене чарне.“

Око камених, ниских гомила
Жалосни неки црви гамижу.“ —
'А, то су људи!' „Да, то су људи,
Што се час кољу, час опет лижу.“ —

Минуло опет два круга лета, —
У вечности је то тек један час. —
'Видиш ли штогод?' затутња тутњем
На голом брегу громовити глас.

„Горе су ређе, њиве су хуђе,
Црвака мање!“ — „Зар ништа више?“ —
„Ништа. Још увек некакве сенке,
Још увек нешто врви, гамиже.“

Минуло опет много векова —
У вечности је то тек један час. —
'А шта сад видиш?' Затутња тутњем
На голом брегу страховити глас.

„Сад је све добро. Све мирно, мртво.
Не видим реке, не видим мора...
Кудгод погледим, непролазни лед,
Кудгод погледим, снежна одора!“

„Смрзли се?“ „Смрзли.“ „Добро је. Нека!
Мука ме беше на земљу глати...
Ал' сад већ и ми можемо спати.“
„Можемо, друже!“ — „Хајдемо спати!“

Дивови ломне склопили очи...
Сунце не греде већ старим путем:
Прастари хаос бдије и опет
Над худом земљом, земљом смрзнутом.

Мита Поповић.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

4. Житије чича-Јовино.

Ова Прерадов, то вам је човек сељан. Није он био никакав руфетлија. Није он био ни бугер, као што варошани сељане зову; откуд у селу бугера? Бугери, то су по немачком бир-

гери, пургери, пулђери, грађани, варошани. Бугером данас зову и четир новчића. И кад се бугер, биргер, грађан у четир нове узима, онда од њега нижи сељан долази да је само прост новчић. У стара времена, кад су други новци ишли, те кад је варошан

хтео да стера сељана, да он седне на његово место, говорио је, што обично већи говори мањем: устани, крајцаро, да седне грошић; сад би дакле варошан у том случају морао казати чича Јови: устани, новчићу, да седне бугер. Али чича Јова није био овај садањи суфтилни новчић аустро-угарски; јер он није човек од новог света, није он човек од два лица, као нова банка, него је свуда једнак, он је свуда само Србин; а није он ни она пређашња сребрна крајцара, јер није човек душловац, него је он онај новац од старог кова, он вам је она стара незграпна крајцара шајна, он вам је био прави неотесани паор сеоски. Бугер чича Јова није могао и с тога бити, што није нововерац а нововерце данас бугерима зову, јамачно зато, што је и бугер, што су четир новчића тако исто нов новац, као што је нова вера нововерска — у једно време су некако и постали, — или што се нововерци држе, да су нешто више од старовераца, као четир новчића од једнога, а најпре и најпре ће бити с тога, што су четир новчића нешто недотупавно у децималној системи, десетичном бројању, као и нова вера међу осталим верама хришћанским. Да је, на прилику, пет место четир, било би половина од десет па чист посао, а овако нити је пола нити цело него нешто сметено као и нова вера нововерска, те с тога неће се дуго ни исти новац од четир нове, ни нова вера одржати моћи. Како се то лепо и лако броји: пет и пет десет и пет петнаест и пет двадесет а колико теже: четир и четир осам и четир дванаест и четир шеснаест и четир двадесет. Нашто мучити свет са бугери, кад се не мора, кад се могу сковати пет нових? На поље дакле с четир нове и с бугери!

Да, да, чича Јова није био ова нова превртљива вера помодна, него она стара тврда вера наша, поштена, побожна душа српска. Да пађе чича Јова што на сокаку или у пољу туђе, он ће то обићи. Доћиће, вели, газда по своје. Ни од кога неће до преке нужде ништа у зајам искати; чим имаш, тим се испомози, па ни поклона неће он примити. Ко зна, каже, откуда му. Једна отрована крајцара може стотину других отровати, а једна крвава толико окрвавити. Једаред је жена његова метнула на лутрију па добила четири стотин форината, а он јој није дао да извади новце. Уздаће се, вели, у лутрију па неће своје чувати, нема берићета без праве муке; ко тражи рибу без жучи, никад је јести неће.

Жена чича-Јовина.

Можда ће коме чудно доћи, откуд у така проста ч века жена зна за лутрију и меће на њу, с тога морамо овде навести, ко и каква је била жена чича-Јовина, а и онаке, кад је човек ожењен па му се у

кућу оде, не може бити и није ни у реду, да се жени домаћиновој не јавиш и она теби не прикаже. Најпосле много је лакше дознати, какав је ко човек, кад је ожењен, него кад је нежењен, као и какво је женско чељаде, кад је удато, него кад је неудато. Жена носи мужа на образу а муж жену на кошуљи. Дакле да вам прикажемо и жену чича-Јовину.

Жена чича-Јовина, стрина Стана, била је кћи сиромашкога трговца из места. Отац јој није имао да уз кћер даде никаква мираза па је тако за паора морала поћи.

Мати чича-Јовина и отац му.

Чича-Јовин отац био је човек имућан, имао је свега и свачега у кући; али није имао, ко би с тиме удешавао. Жена његова била је она окленана паоруша. Није та знала никаква реда. Знала је само ринтати и вући као какво марвинче; али није доста само имати јела изобила него га треба знати и зготовити. Мати чича-Јовина имала је од три године масти у кући, али јој је и стара и нова била прелава и ужежена. Чича-Јовин отац жељан је био у кући лепа залогоја. Он је одлазио у варош на пијацу, сврћао је у крчме варошке и ту је налазио на фини закусак. Он је дакле знао и за боље, али жена му је знала само, да, кад је мре, треба у јело много масти метнути, а кад је пост, онда што гушће кувати.

Чича-Јовин отац волео се мало и међ господу помешати а дао му је Бог да може. Од добра подрума господу се никад не поносе; а у чича-Јовина оца подрум је на гласу био. Чича-Јовин отац звао је дакле почешће господу сеоску, попу, домина, и учу на чашу вина и како се увек по позиву владао, изнашао је само вина. Знао је он, додуше, кад се човек мало осоли, да боље пије; али знао је и то, какву куварицу има, па тако много су пута господа код чича-Јовиног оца на вино били а да им ништа није за јело изнешено. Једном ће попа ословити домаћицу, која је вино из подрума доносила:

— Добро би било, снао, мало вино посолити!

Мати чича-Јовина, кад се вратила из подрума с новим бокалом вина, сврнула је у кујну па је из сланице извадила подобра соли и осолила вино. У простоти својој није разумела, да је попа мислио, да испече слана свињска меса па да их понуди. Гости су пили из подубоких чаша па кад су сваки своју чашу на искар попили, они тек онда осете да је вино слано. Срећа, што су ти људи били сви тврда стомака.

Чича-Јовин отац био је човек уредан, није за живу главу дао, да се што о његовој кући ружно чује, па кад су господа отишла а он од љутине, што се пред таквим људма осрамотио, добро осоли

па и опапри леђа женина. Многа је заиста жена морала по удадби примати од мужа батина што није девојком примала од матере или другог, који зна, како се ваљано јело пече и кува. Често је то незнање узрок највећем злу домаћем, завади па и самом растајању између мужа и жене.

У школи женској да се учи кувати.

За чудо је, да никако народ не увиђа, да децу женску треба да учи учитељица, која зна домазлук, и да је школа уједно и радионица за све женске послове у соби, у кујни, у авлији. Учитељица та да је дужна сема себи кувати, сама себи лебац месити, краву, свиње и живину држати и свакој радњи при томе децу практично учити. После да зна шити, кројити, и све друге ручне радове. Хаљине дечије да се дају њој да кроји и шије по умереној такси и децу томе и на машини и без машине да учи. Наука о читању и писању нимало да није важнија од горње и пре назгредна него главна. Каже се, ко зна читати и писати, тај ће из књига све научити; али ко ће му дати те књиге, и, кад их добије, хоће ли их читати и разумети. Но друго је, кад се чита, како се ради, а друго је, кад се види, како се ради, а најдругојачије је, кад сам човек ради. Зар би то зло било, кад би из најстаријег разреда девојчице за месец два дана имале заједнички ручак са учитељицом па ова да с њима заједно кува и руча, а нуз то, док иду у недељну школу недељом и свецем, да су код ње у куварској пракси. Мало имућнији могли би за то кратко време нужну рану дати а сиромаш пуку нека општина издржава.

У вишим девојачким школама исто би тако нужно било учити ученице и практичном кувању. Теорија без праксе не вреди много.

Тај курс за учење кувања много би, врло много би нашем свету помогао. Данас много жена има, што не знају запрашку направити и што на јело много потроше, док га скувају, а после га морају бацити: „Међу осталим бригама, пише у „српском великом кувару“, што га је саставила међу Србма у кувању најискуснија женска, госпођа Катарина Поповића Миџина, — „које спадају на домаћицу, једна је и то понајважнија, како ће се оним средствима, што их је зарадио муж, *најбоље, најукупније и о најмањем трошку* сваким даном захранити цела породица и својта у кући.“

Ако ће домаћица да ваљано одговори овоме своме позиву, ваља ј ј да познаје *својства свију творива*, којим се хранимо, треба да знаде, како ће с њима *поступати*, како ће их *чувати*, како ће их *готовити и употребити*.

Но нема се при кувању пазити само на штедњу и лепоту, него и на здравље човечије.

„Ако домаћица“, пише у поменутој књизи, „зна, која и колико која храна утиче на здравље, то ће она својим мудрим избором и у сиромашнијим околностима развијати телесну и умну снагу своје породице, заклопиће и сачуваће је од многе болести.“

„*Главна цел је дакле добре кујне, да снабдеви породицу са здравом храном и да избегне сврки излишних трошак.*“ Добро а јефтино треба умети кувати.

„Домаћица, која рукује кућом, изобилним земаљским благом па дочекује и гости у њојзи знанце и пријатеље, својту и родбину, треба да се уме постарати, како да јој не остане постидна трпеза приликом свадбе, гозбе и части ма од које руке.“ А не да прође ко чича-Јовина мати — да посолви вино.

Код вештих и вредних жена кућаница и људи би бољи били. Реч је, да је свака жена на своју човека, али пре ће бити да је сваки човек на своју жену. Жена је калуп, који према себи све у кући дотерује. Је ли крив онај човек, што није знао, шта је загорело а шта не загорело, кад је његова жена навек загоревала јело, те кад је она умрла, па он узео другу, која је знала добро кувати, а он навек жали за кувањем прве жене, и ова друга никад није могла да му удеси јело, док и она није једаред нехотице загорела га.

— Ха, сад си погодила, тако је увек моја покојна кувала.

На здравље!

Тај је дакле са првом женом горе прошао него чича-Јовин отац са својом. Никуд сиромаш није с њоме пристао био. Никуд није могао ићи, никога себи звати. Кад поједеш коминску коку, вежи за ножницу своју. Чича Јова би везао па и сам заклао али ко ће је зготовити. С тога, кад већ није могло друкче бити, као што је о креном имену, он је морао жени најмити куварицу. Најбоље је у селу кувала жена грк-Неџина; но она није хтела ићи сваком да кува, није сасвим на то спала била, али код Јовиног оца ишла је. Они се добро живили, а кад је ручак издала и она је за трпезу одлазила и била је двојена као и најбоља званица. Кћи гркињина испекла је занат материн. Чича-Јовин отац судио је, да је боље имати већ куварицу кући, кад ти гост дође, него ићи онда тек па је тражити. Разабрао је од Грка и Гркиње, би ли му своју кћер дали за његова сина Јову и кад су рекли, да би, он је заиста и узео. И добро је и радио. Стана чича-Јовина била је искусна, готово рећи научена жена.

О т а ц с т р и н а - С т а н и н .

Отац њен честс није имао у дућану на продају мастила и папира; али је увек имао новина и штампаних књига и календара. Преграде, где бибер и

суво грожђе стоји, биле су празне; али оне, где су књиге, биле су пуне, натучене. Грк Неца је био онај стари, родољубиви скуљач пренумераната, онај најбољи брат сиромашних књижевника. Готово све своје новце улагао је у књиге. Само да му тај еспап прође, примао је он наруџбине за књиге без готовине: да те, вели, уишем за претплатника па ћеш платити после. Он је издавачу напред од свога све потпунце послао а сам је Бог зна како кубурио, док је књиге распачао и своје новце саставио. Често му и то није могло да буде. Тако се мало по мало накупило у њега толико књига, да их није било више у гдекојој библиотеци. Но од тих књига имао је грк Неца ипак лепу хасну. Ћерка му је све прочитала и проштудирала па је тако била најученије чељаде у читавој околини. Те су је књиге толико уразумиле, да јој то није ништа тешко било, поћи за проста но иначе лепа, ваљана и паметна момка паорска. Јова је заиста био драги камен али неотесан. Није дакле чудо, што је Стана чича-Јовина умела, као што смо у почетку ове приповетке видели, онако паметно да казује, где би коло сеоско требало да игра, а много се од ње и чича Јова дотерао.

Но да се вратимо чича-Јови с приповетком:

Бог је чича-Јови дао те је свачега имао као и отац му.

Од њега није било у селу бољега газде. Са поштења и чиста срца свога и отворене речи своје био је и ван свога места уважен. У месту његовом више су га пута бирали за кнеза; али је он плаћао алдумаш да не буде а не да буде кнез. Он се никад није хтео кнежевске столице примити. „Моја тврђе стоји него кнежева. Сеоска кућа, то је свачија кућа и кнез је свачији човек а ја хоћу да будем сам свој газда“, говорио је чича Јова.

Чича-Јовина чарапа.

Но да ипак селу послужи, био је чича Јова дуго времена тотор црквени. Он није знао читати и писати, али су његови рачуни увек најбољи били. Кадгод је он био тотор, увек је цркви највише долазило.

Кад је чича Јова постао тотором, није своје новце мешао са црквеним, него је узео једну чарапу и кад је што примио, он је у ту чарапу мећао, а кад је што требало издати, он је из ње вадио. Тако је радио од почетка до краја године па кад је крај

дошао, он је однео у општину чарапу, метуо је на сто, па је рекао попи и поглаварима: *ево вам мога рачуна.*

И ни дотле ни после ни из каквог протокола није се могао бољи рачун ухватити него из те чарапе. У никаквој вертхајмовој каси не би новац сигурнији био него у тој чарапи; јер у тој каси чича-Јовиној никад није било ни више ни мање новаца него колико треба. Могао си у по дана или у по ноћи прегледати његову касу, увек си је нашао у реду. Једаред је само млађи тотор, тотор школован, који је водио рачуне црквене, направио мањи рачун, дабогме, с грешном намером, да сувишак с чича-Јовом подели. Чича Јова је донео чарапу и истресао из ње новце. Прebroјало се и нашло, да има више две стотине форината.

— То је твоје, чича-Јово, вели му млађи тотор.

— Није то моје, то је црквено, каже чича Јова.

— Та ето рачун показује тако.

— Ако твој рачун лаже, моја чарапа не лаже.

Од то је доба пазиво сваки млађи тотор, да се његов рачун подудара са чича-Јовином чарапом, те тако је после тога говорило се у томе селу за поштена, акуратна тотора и касира: акуратан и поштен као чича-Јовина чарапа.

Ко би дакле то још могао и мислити, да ће чича Јова не само сину повлађивати да краде, него још и сам пристати с њиме на то, да украду и поједу комшинску јуницу.

Е шта ћемо, чудна су времена настала, данас јаја какоћу а кокошке ћуте, данас старији иду за млађима па видели ови или слепи били. Ново доба, нова начела. Кадгод је била крађа срамота, данас је „хиросна“, дика. Кадгод је лопов био нитков а данас се вели: то је мајстор. Што је кадгод била лаж, данас је политика. Ког су кадгод звали варалицом, то је данас дипломата. Што је кадгод била искреност, данас је лудост. Што је ко препреденији, тим је виђенији. Данас је доба вештине, од белог се прави црно, од црног бело, опсена, сама опсена, такав је дух времена, па тако се дао и чича Јова опсени и ударио је синовљим трагом.

Но је ли опчињен чича-Јова или не, то се сад не тражи, но тражи се само згодна прилика, како ће се до јунице суседове доћи. А та је прилика и сама наишла па зато ћемо даље о њој да причамо.

(Наставиће се.)

ГОСПОЂИЦИ Н*.



Но вољи своје судбе клете,
Прогоњен страшном буром зла,
А мислећ' на вас, мило дете,
Из даљине вам пишем ја.

Ј збиља, на то немам право,
Ал' ви ћете ми дати сад,
Моје је право одн'о ђаво,
А обзривост — бол и јад

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

За прошлом срећом... Тужна мис'о,
 На љубав нашу и на све,
 Нагонила ме те сам пис'о,
 Лакомислене ретке те.
 Мени је само јако криво,
 Зашто се вечно сећам вас?
 Ал сећање ме гони живо,
 И успомена моћни глас!
 Ко сморен путник, из туђине,
 Ко ме је мрзак живот млад,
 На обалама бујне Дрине
 Ја често сањам онај град —
 У коме буру прве страсти
 С веселом песмом сретах ја,
 И сан, испуњен чудне сласти,
 И дан без мира, ноћ без сна.

Јурећи нагло са висина,
 У слободном току свом,
 Шуми и тутњи хладна Дрина
 И ковитла се пред-а-мном...
 По њеним мирним обалама,
 Као једини накит њен,
 Са својим витким гранчицама
 Жалосна врба баца сен —
 У томе хладу мрка лика,
 Кад сунце жеже, кипти зној,
 По какав Турчин из Зворника,
 Спокојно пуши чибук свој —
 И ћутећ' гледа на таласе,
 Пруживши дуги црни врат,

Лозница 15. марта 1886.

Док близу њега мирно пасе,
 С босанском робом верни хат.
 Ритови, њиве и врбљаци,
 Наоколо се шире свуд,
 А кад се поглед водом баца,
 До спруда пешчан стоји спруд;
 И чак далеко, сред планина,
 Где прибежишта тражи звер,
 К'о горда слива исполина,
 У облаке се диже цер.

Кад сунце спусти косе зраке,
 И тихо падне сутон блед,
 Сакривајући у облаке
 Босанских гора даљни ред —
 Ја самац блудим по обали,
 Спокојан, тих у миру том,
 На слушавам како шуме вали
 У немирном лѣту свом;
 А мис'о моја жури тада
 Свету даљном, где сте ви,
 И ноћ звездана тихо пада,
 Дубоким санком земља спи —
 И једнолико, сред тишине,
 Удвајајући ноћи крас,
 Загрми песма из даљине
 И тамбурине звучни глас...
 Душа ми чудне снове снева,
 И ове песме сва је плен:
 Одакле иде? Ко је пева?
 И шта-ли значи смис'о њен?

Војислав.

ИРИНА.

Н О В Е Л А С В А Т О П Л У К А Ч Е Х А .

ПРЕВЕО П. НАДЕЈСКИ.



подужој некој улици среташе се два пријатеља још из ђаковања. У каквом крају вароши са многобројним становништвом можда би се један о другог сретно и очешали; али овде на дугом, празном тротоару, који се пружао поред читавог реда херметички затворених племићких кућа, које стасити вратари чувају и бране, просто је немогуће било, да се пуни радости после толико година не састану и не познаду.

На три корака испред себе раширише руке и у највећој радости сасвим изненађени повикаше: „Свеславе!“ „Мирко!“ и не одолеше срцу а да не падну један другом у наручје. Пољубише се једанпут и двапут а трећи пут се мало збунише.

Не трајало дуго а Свеслав је већ знао, да је

Мирко кућни капелан код неке грофовске породице, да се с младим грофицама биљара игра, па како има изгледа на лепу парохију, како га је недавно стари коншколар молио ради мало новаца, како су у њега цене мараме од патиста, како се ниједан паметан човек с Дарвиновом науком спријатељити не може и — како је данас лепо време.

Уједно је на лицу младог капелана читао, како га уиозорава на леми стас, елегантне покрете, свежу румен на образима, светлу кудраву косу, а онда, да пресуди, докле би та појава дошла у свету, кад и у тој дугачкој мантији с белим коларом, с том ми-нијатирном тонзуром на глави многог световњака надмашава, да и не кажем неискреног пријатеља Свеслава.

Хађине Свеслављеве биле су доста поабане, коса и брада запуштена, а на лицу си му могао приметити неку тугу.

После многих питања дозна пријатељ капелан о садањем стању и занимању његовом само толико, да мора на улици и нос и уста руком да запуши, да се не угуши у тој прашини и варошком задају.

То неколико речи било је довољно, да у капелана побуди искрену оданост к старом другу.

Луши се руком по челу и повиче: „гле, то би за тебе добро било!“

Са страхом погледи Свеслав на Мирка а у оку му сину нада, али за мало само — види се, да се у њој већ више пута преварио.

„Чуј ме само“, настави капелан, „не би ли хтео да проведеш неколико месеци у дивном горском крају, у старом замку, који је као гњездо на високој стени подигнут, са сивим округлим кулама, високим крововима, грдним балконима, готским прозорима и дивотним ступовима, једном речи, у замку, какав би у ствари из најпоетичнијег ритерског романа пренео?!“

„Шта питаш, хоћу ли?“ дода Свеслав мало опорим гласом.

Млади свештеник није то ни приметио, већ настави даље све живље: да добијеш какву лепу, засебну собу са старинским намештајем, па кад дигнеш избеђену завесу, да осетиш на челу свеж, чист, горски ваздух, да у недоглед видиш разастрт, ливадама и шумом проткан, сребрним потоком и реком испрошивен, групом села и градова искићен Ђилим — равницу; а баш под сивом зидином и испуцаном, разном травом обраслом стеном кровове и балконе, улице и вртове, лепе варошице да гледиш, ако нећеш, да тумараш по мистичном сумраку старог, опалог, али још дивног парка, или с удицом у руци да седиш крај прозачног горског потока —“

„Баш си ми у жицу захвале у души мојој ударио“, упаде му Свеслав у реч, „али која вајда, кад су празне речи!“

„Само ако си вољан, па је све ту“, рече добри пријашко и метну му руку на раме. „Ствар се у том састоји: недавно паде грофу на памет, да би богату књижицу, коју су му преци у орловском замку подигли, а покојни брат, који је тамо последње дане у научном раду и чудном расположењу провео, — врло умножио, требало ко да је као што треба прегледи и у ред доведе. Тога ради тражи ваљаног човека. Колико те још из млађих година познајем, за то си као створен. Плата је лепа — међутим не знам, какве су твоје прилике — —“

Почивка коју натер овде учини, није баш без

узрока била; као победилац гледао је у суморно лице старог друга.

Свеслав се замисли. После кратког ћутања подигне главу, у оку му севну огањ живи а са усана се одби питање: „ко зна, хоћу ли баш ја добити то место?“

„То ја знам“, одговори млади свештеник с нагласком, подигне гордо чело а преко усана му се превуче лак осмејак. „Све да гроф и неће — грофица је господар у кући.“

За недељу дана после тог призора зврктале су кочије доста стрмим путем према орловском граду, чије су високе куле местимице бацале своју сенку по јасном, звезданом небу.

У пустој мрачној градури издисао је овде онде по гдекоји само стењак.

Кација је још отворена била и кочије уђоше у пусто двориште, где их поздрави лавез паса.

Стану у једном куту испод прозора, који је врло високо осветљен био. На прозору се појавише неколико глава, а затим си могао видети, како је малена једна светиљка све јаснија бивала, док се на широм отвореним вратима не показа у свој својој светлости. На вратима се заљуља нека човечина; у једној руци држи свећу а другом заклања очи. Зраци свеће осветлише и ограђен улаз и степенице, које су водиле на двориште.

Човек са свећом у руци изиђе испред врата, а она се за њим само тако притворише, како си по белој спаваћој кацици на глави могао познати слику љубавитне госпоице.

Како је тај човек са свећом пред врата стао, тако је и остао. Сав укочен изгледао је као светац од камена, пред којим гори непрестано светиљка. Главу је имао мало на лево нагнуту, очи полак заклопљене а десни брк круто засукал.

У том се чу за њим женски глас, као глас какве крешталице: „та за бога, што не идете доле?!“ На тај глас трже се укочени светлоноша, као мртвац, оживљен галванском струјом. Свећа његова осветљаваше сад неприметно чари женског лица, које је сад на отвореним вратима стајало. Као ноћна прилика, која пред сваким бега, за мало се само показа округло, бело лице, које је црне обрвице подигло а очима све севало од јада. Црна коса извиривала је испод беле кацице, од које мислиш да је снег пао. Заповедајући пружио је руку, којом је брзо сабрала белу реклицу на бујним грудима. Али је све то за мало трајало, и онда свега несташе а црна тама обави врата.

Што би други у два три корака скочио доле, то се овај једва одгеао. Силазио је лагано и пажљиво

по степеницама, које се све пресавијале и издисале под његовим ногама.

Узгом је и Свеслав сишао с кола доле, пружио кочијашу напојницу, узео нешто мало завежљаја у руку и с тихом ресигнацијом ишао будућности на сусрет.

Једва најпосле и свећа буде срећно до њега донесена и човек га поздрави са неколико неразговорних речи. Наш пријашњо имао је каде, да га по згужваној испод пазуха капи и дугмадима на капуту позна као једног од потчињених становника орловског замка.

Без икаквог околишења рече му: „ја сам дошао доцкап, је л' те?“

Човек хтеде нешто рећи, али прогута речи. Најпосле јасно прозбори: „изволите горе.“

„А, ви сте —?“ упитаће Свеслав и не добивши одговора, зацело би га још једном упитао, да му завежљај испод руке не паде на земљу.

Док га је пак подигао и испред себе погледао, смркло му се пред очима, да је једва што видео пред собом. Ужаснут гледао је и даље, како се опрезно уз степенице пење — већ стоји пред уласком — мало се устеже — отвара врата —

Гласно свађање све се орило горе. Крештави глас, нама већ познат, читао је читаву буквицу пребацивања а за сваким се чуо рефрен: „и главу ћете заборавити.“ Мало затим отворише се врата опет и човек се сиђе к њему доле. Али сад није носио просто свећу — у другој руци звецкао је низ свакојаких кључева.

„Одмах сам се сетио, да је кључар“, рече Свеслав сам у себи и насмени се мало.

Не рекав ни речи, пун озбиљности пође кључар другом крилу замка а Свеслав и преко воље за њим. Био је то занимљив, за њега нов пут. Ишли су горе по степеницама, које се у округ савијале, затим по дугим ходницима, чију су мртву тишину нарушавали њихови тешки кораци и дупа кључева. У прелазном осветљењу свеће, која је трептила, виђали се велики издуци с прашњавим киновима, затим тамне слике с врло бледим лицем а онда искварене наслоњаче и други делови изломљеног намештаја, у куту на гомилу покупљени и од горе паучином превучени.

Дуго су тако један за другим ћутећи ишли, док једва један пут светлоноша не стаде пред једним вратима на крају ходника. Према томе, што сам досад навео, не бих требао да споменем, да је један по један кључ улазио у браву, а није отворио, док једва последњи у целом низу не шкрипну и врата одбрави,

Наш пријатељ уђе за кључарем у собу, не велику, не малу. Као што је и очекивао, та га је соба потпуно задовољила. Баш такав је себи стап на путу представљао. Гле, ти столови, па ормани, на којима су изрезане главе и канце митске звераци, те наслоњаче превучене меком кадивом, ти пожутели мало поабани ћилимови, старе слике у поцрнелим грдним оквирима, велика постеља с тешким завесама, око табурета велике ројте у врху позлаћене, а све, мислиш, сад ће се распасти, чим што дирнеш.

Кључар унали тросветљак на столу и онда се уклони.

(Наставиће се).

ДВА ПОПА.



Паш у старо доба
 Кад је била сва Европа
 Подељена на два попа,
 Живила су оба.
 Све су лепо поделили:
 Села, земље, на два тала,
 Само оста пусто село
 И у њему баба стара.
 Ту се попе састајали,
 Јели, пили и певали;
 Али баба, као баба,
 Беспослена шта да ради?
 С ђаволом се најзад здружи
 Попе да завади.
 А ђаво јој за то даде
 Обећање своје:
 Да јој купи јеменије

Од црвене боје.
 И учини проклетница
 К'о што нико не би мог'о:
 Једног дана, кад су попе
 Прешли преко све Европе,
 У том селу састаше се,
 Вечераше, частише се,
 И како су вољни били,
 Донели су и шалваре
 Па су баби поклонили.
 А старији попа и памет изгуби
 Те два три пут бабу у лице пољуби.
 Тад се баба стар'јем попи наже,
 К'о бајаги, да му нешто каже.
 Ал проклета баба баш не каза ништа.
 Тада млађи попа скочи са седишта
 Па упита старијега: „Шта то рече баба?“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Ништа, тек онако, шалила се само!“
 А на то ће млађи: „Знамо ми то, знамо!
 То је нека тајна, кажи нам је она!“
 А старији попа правда се сирома
 Ал у заман све то,
 Ђаво с' бабом коло поч'о је проклето!
 И ако се стариј' куне да му ништа рекла није,
 Млађи мисли има печег, што од њега стариј' крије.
 Елем, већ и кавга породи се пуста:
 К'о што знате, коса у попова густа!
 Један другом полетеше
 За косе се дохватише:
 „Чекај само!“ — стариј' рече,
 Па млађега зграби:
 „Ето то је тајна,
 Да знаш, враг ти баби!“
 Дуго су се тако клали,
 Док су браде почунали;
 Кад остаде јоште нешто длака,

Пустеше се обадва јунака
 И одоше сваки своме крају,
 Да се више никад не састају.
 И од доба тога
 Где два попа има,
 Мрзе једно на другога,
 Познато је свима!
 А ако их ко запита:
 „Здраво, попо, како ти је
 На толиком биру?“
 Поп прогунђа: „Било б' добро,
 Тек онога пса да није,
 Био бих на миру!“

М о р а л :

И верујте, што вам рекох:
 Докле годе баба има
 Биће увек кавге
 Међу поповима!

Драг. Ј. Илић.

ФРА АНДРИЈА КАЧИЋ

ПРЕМА СРПСТВУ И ХРВАСТВУ.

(Свршетак.)

IV.

Резултат овога нашега посматрања ово је: Качић излаже историју онога народа, што је под Стројимиром заузео сву Далмацију на сијевер до Дунава а на југ до Македоније и ту основао државу, којој је Диоклеја била престоница. Иза Стројимира владају овим народом педесет краљева. Пошљедњи од ових краљева био је Вукашин. У овоме су броју сви Неманићи, под чијом владом овај народ долази до највише своје моћи и славе. После је Косова ова се држава распада између владалаца рашкијех, босанскијех и зецкијех. Пошто су и ове државице пале под господство турско, народ из њих ускаче у Далмацију, да под окриљем млетачке републике настави борбу противу туђина, који му је државни живот угасио.

Како нас историја учи, овај народ је српски народ, али га Качић називље словинскијем. Такођер његове државе, његове краљеве, његову властелу истијем именом називље а ђе-ђе ово име замјењује и далматинскијем и српскијем. Тако исто и дубровачки писци употребљавали су име словинско мјесто српскога, на које се и Качић одиста угледао. Али као што се ђегођ омиче Качићу име српско мјесто словинскога, тако и дубровачки

писци та два имена ђе-ђе замјењују. Управо и дубровачки писци и Качић употребљавају име словинско, као што ми данас употребљавамо словенско или славенско, и тијем опћенитијем именом рађе називљу српски народ, него ли његовијем сопственијем именом, дачим Бугарима и Хрватима свуда остављају њихова сопствена имена.

Питање је: зашто се дубровачки писци, зашто Качић рађе служи именом словинскијем неголи српскијем?

Ево одговора:

1. Српска држава у цвијету своме на врхунцу своје моћи престављала се западу као пошљедња стража источног православја према западној католичкој цркви. Душан Силни, у ком је био оличен сав углед и сва моћ српскога народа, прогласивши се изрично царем православнијем, узакони рат противу католика. Тијем се српско име идентифицирало православном особито на западнијем границама српске државе у очима католика. А и Срби православни у обиму српске државе нијесу могли сматрати у оно доба Србима ино-вјерце особито подложне папи. Зато су Срби католици, знајући да су истовјетан народ по крви, језику и обичајима оне православне

у српској држави, морали тражити једно опће име, које је могло означавати и једне и друге и нашли га у имену словинскоме, које се особито код странијех писаца находило као синоним српскоме имену.

2. У оно доба идеја народности није била развијена као што је данас. Онда су државе давале име својим поданицима, а не ови државама. Тако по ондашњем сфаћању није могло бити Срба изван српске државе, као н. п. што неки мрачњаци хрвацки и данас мисле, да нема Срба изван граница данашње Србије. А поред српске државе биле су још двије државе, у којима су Срби живјели. То је била република дубровачка и Босна. Поданици њихови нијесу се могли дакле Србима називати, и да су скроз православни били. Отуда словинско име, које је могло обухватати све Србе без разлике вјере и без разлике, којој држави припадају.

Ово тумачење словинскога имена удумаћеног код Срба католика најбоље потврђује наш Качић, који нам је испричао и опјевао знаменитије догађаје из историје нашега народа, од како смо дошли у ове земље до његовијех дана, називљући српске владатоце, српску властелу, српску државу именованом словинским.

Одатле слиједи, да је Качић под именом словинским сфаћао цео српски народ, који је живио у држави српској и изван ње, у православу и изван православне цркве, и шљедователно да се сам пјесник осјећао чланом тога истога народа, о ком је писао и за кога је писао, народа данас познатог под именом српским у цијелом свијету осим у хрваству.

А како Качић мисли о хрваству, виђели смо. Хрвацко име долази од земље Кроације или Хрватије, а Хрватима се зову сви они, који су били под влашћу банова хрватских, које не мијеша са владацима словинским државица. Такођер ни хрвацке витезове не уводи у свој разговор са словинским витезовима. Прве називље именом хрвацким и крањским, друге хрвацким и унгарским, сасвим одијељене од словинских. Сву историју хрвацку збоја на једној страници и по а не побуђују га ни Крешимири ни Звонири. да им име у пјесми обесмрти; дочим и пјева и много више говори о бугарској прошлости.

Из свега се види, да у Качићу није било

ни трага самосвијести хрвацке; дочим толикијем одушевљењем слави народ, државе, краљеве, господу и јунаке словинске или српске, што свједочи, да је Качић био одушевљен Словинац или Србин. Истина је, да Качић често уводи и име хрвацко у пјесмама о витезовима словинским из Далмације; али је он сам унапријед казао, да се звали Хрватима сви они, што су били под влашћу банова хрвацких, дакле и Далматинци до Цетине. На сваки начин у оно доба Качић није могао имати етнографске појмове данашњег доба нити је могао правити разлике у именима, којим се наш народ називао. Али то, што је Качић употребио каткад и име хрвацко у пјесмама о далматинским јунацима у ратовима млетачко-турским, врло је слаб основ хрваству Качићевом према свему ономе, што смо виђели у његовоме »Разговору угодном народа словинскога.« И кад би се по самијем именима судило, не би се могло рећи, да је Качић свој народ сматрао хрвацким; а кад се књига Качићева проучи, мора се признати, да је Качић сматрао Хрвацку тако одвојеном од свога народа као и Бугарску, а да је сматрао својим народом српски.

Славни шпањолски говорник Кастелар рекао је, да једну народност не условљава ни језик, ни обичаји, ни поријекло једнога народа, колико славне успомене из прошлости његове, и наде и ошјећаји, који се из тих успомена развијају. Ову дефиницију Кастеларову најбоље потврђује српска народност. Ће су живе славне и тужне успомене из прошлости српске, ту стежу уједно све народне удове растргнуте; а ће су те успомене угашене, ту се и не ошјећа јединство српско.

»Разговор угодни« свједочи да је Качић ошјећао то јединство; што више ова књига уводи Качића међу прве раднике око подржавања и његовања српске мисли, да се не угаси под притиском туђинштине. Тим је Качић јасно ћелом показао, што је био и како је мислио и ошјећао.

Зато ће Срби дубоком поштом и харношћу приступати споменику, који се има подигнути у родном сеоцу тако заслужног мужа, као видљивоме ступу српске мисли на старом огњишту Срба Неретвана, као рјечитом и вјечитом проповједнику те мисли међу Србима католичке цркве.

Ј. Томаковић.

СРПСКА ЕПИКА.

ИЗ ДЕЛА КАРЛА САСА „ВЕЛИКИ ЕПИ СВЕТОКЕ КЊИЖЕВНОСТИ“.

Она два својства, која смо истакли и код заостатака чешке епике, епска простота, спојена с песничком елеганцијом, још се на много развијенијем и савршенијем ступњу указује у српским јуначким песмама, које су без сумње најдрагоценији производи словенске епике, производи, који у истину имају књижевне и песничке вредности.

Чист епски тон, јасна предочљивост, мирна непрекидност причања влада у њима, без лирских израстица, а то их тако чини сличнима току грчког епа, као можда ниједног новијег народа епику. Али се ни ту није могао развити јединствен велики еп и што налазимо, само су поједине епске песме, створови духа у народног епског песника, без унутрашње свезе и без организације, која спољашње стоји у свези. По која тих песама приказује по један догађај, као Косовску битку, тај најзнаменитији момент српске јуначке скаске, око које се, као око јунака Краљевића Марка, обрћу силне поједине песме, а није их, као поједине делове Ахилејске или Одисејске скаске, скупила и уткала тваралачка рука; друге показују мању радњу на врсту епизоде, као »Женидба Максима Црнојевића,« која је по свом обиму налик на један спев Омирског епа, и саморана остала без икаквог већег средишта.

Главни је јунак међу српски јунаци Краљевић Марко, кога смо баш мало час споменули, који служи за средиште силним песмама, што су у разна — и свакако једно од другог далека — времена постале, сведочећи, да је народ дуго у срцу и на устима носио тог свог љубимца-јунака. Поједине се црте могу однети натраг у доба народне независности, у другима већ јунак стоји у турској служби, под коју се народ његов савио доцније, ни онда не заборавивши своје вере, кад му је већ самосталност пропала, али ушлевши и њу у нове од-

„Hű bajtársam, hű Sarácz lovacskám,
Innennonnan száz meg hatvan éve
A mióta mint bajtársak élünk:
S még alattam sohse botlottál meg
Ma egyszerre botorkálni kezdesz,
Botorkálni s sirni még a mellett!
Isten látja hogy nem jót jelent ez,
Egyikünknek életére vész vár,
Vagy az én, vagy a te életedre!“

Вила кличе за њим: зато му тузи коњ, што се мора растати од свог господара. Тога

пошаје своје судбине. У току столећа уткале се нове скаске у старе и стара се традиција прилагодила новим учинцима. Лик јунаков међутим није се промену у схватању народном. Његова је нарав задржала своју необузданост, весели безбрижни а уз то племенити свој карактер, који подсећа на Ираклија, Рустема, па те велике ликове аријских праскаска. Сто и шездесет година јаше крилатог свог змајевног коња, Шарца, којег поји из купе, што и њему самом служи место пехара. — Доживљаји његови с вилом,^{*)} која му је час посестрима, час душманка, опомињу сасвим на дух хиндуских епа. Вила једаред забрани Милошу, побратиму Маркову, да не сме певати у шумској једној долини. Марко пак баш тамо хоће да слуша побратову песму. Милош пре послуша жељу свога побратима и поглавара (не знамо, како то мисли Сас. У.), него забрану вилину, те кад Марко крај песме задрема, и сама вила, као шумски одјек, запева, мамећи певача, што је погазио забрану, па га на свршетку песме у срце згоди стрелом. Марко се пробуди и нађе мртва свога побратима, скочи на коња па пође у потеру за злом вилом, која хоће испред њега да се попне у облаке, али се јунак за њом баци буздованом, сруши је и само јој се под тим условом смилује животу, ако ће васкрснути и исцелити Милоша. Вила онда склопи савез са силним делијом.

Маркова смрт, у позној му старости, кад му је најпосле кунуо час, подсећа на смрт јунака Рустема. Јаше по шумској самоћи, по путу стеновиту. Верни му коњ, који с њим осећа, и слуги његову судбу, тужно језди даље а сваки час стане посртати и сузе ронити. Јунак примети јаде свога коња па му вели овако:

^{*)} Ту Сас вели: Kalandjai a Vila nevü tündérrel stb.; незнамо му је дакле, као што се види, да је реч вила appellativum.

„Давор! Шаро, давор! добро моје!
Ево има сто и шест лета,
Како сам се с тобом састануо,
Још ми нигда посрнуо ниси,
А данас ми поче посртати,
Посртати и сузе ронити:
Нека Бог зна, добро бити неће,
Хоће једном бити према глави,
Јали мојој, јали према твојој.“

неће бити, одговара он, док је мени на рамених главе. Вила одговара:

„Nem erővel vészik el Saráczd“.
Tégedet, hős Marko, hős nem öl meg,
Éles kard se veszt el, harci láncsa,
Som-dorong sem, semmi hősi fegyver,
Meg kell haldod mégis, jó levante,
Porba sújtva istenek (!) kezétől
Menj, ügess csak föl a bérczetőre
És tekints bal kézre jobb kezedtől,
Karsu két fenyőt fogsz látni ottan,
Nyíl sudárral minden fák fölöttit,
Zöld levéllel mindnél ékebbet.
Kettőjük közt mély kutat találandsz;
Visszafordítsd jó Saráczd' ottan.
Szállj le róla s kösd meg a fenyőhöz.
És hajolj ott a mély kút vizére,
Képedet hogy meglásd tükörében,
Holtod napját meglátandod abban.“

„Тебе нико Шарца отет' неће,
Нит' ти можеш умријети, Марко,
Од јунака ни од оштре сабље,
Од топуза ни од бојна копља;
Већ ћеш, болан, умријети, Марко...
Ако л' ми се вјеровати нећеш,
Када будеш вису на планину,
Погледаћеш с десна на лијево,
Опазићеш двије танке јеле,
Сву су гору врхом надвисиле,
Зеленијем листом зачиниле,
Међу њима бунар вода има,
Онђе хоћеш шарца окренути,
С коња сјапи, за јелу га свежи,
Наднеси се над бунар над воду,
Те ћеш своје огледати лице,
Па ћеш виђет, кад ћеш умријети.“

Марко од речи до речи уради тако, као што му је рекла вила.

Ment ügetve, föl a bérczetőre,
Jobb kezétől néze bal kezére,
Karsu két fenyőszálat láta ottan,
Nyíl-sudárral minden fák fölöttit,
Zöld levéllel mindnél ékebbet;
Kettőjük közt mély kutat találá,
S visszafordítá ott hű Saráczdát,
És leszállva kötötte a fenyőhöz,
Lehajolt a mély kútnak vizére,
Tükörében megpillantá képét
S holta napját meglátá a vízben
Könye omlik Markónak s imígy szól:
„Hejh csalárd világ te, szép virágom!
Szép valál, hajh, gyorsan elhervadtál,
Kurta, hajh rövidke háromszáz év;
S itt az óra, hogy váltsak világot!“
És kirántja hős királyfi Marko,
És kirántja kardját öve mellől,
S oda lépe jó Sarácz lovához
És fejét levágja Saráczának,
Hogy ne jusson a török kezére,
Hogy ne legyen rabja vad töröknek,
Vízet, trágyát rajta az ne hordjon.
Sarácz ménét a midőn levágta,
Sarácz ménét szépen eltemette,
Szebben ménét, mint Andrást az öcsesét.
Kardvasát oszt' négy darabra törte,
Hogy ne jusson a török kezébe,
Dicsekedve a török ne mondja:
„Im e kardvas Markótól maradt rám.“
S átkot rá az egyház hogy ne mondjon

Кад је био вису на планину,
Погледао с десна на лијево,
Опазио двије танке јеле,
Сву су гору врхом надвисиле,
Зеленијем листом зачиниле;
Онђе Марко окрену Шарца,
С њега сјао, за јелу га свежо,
Наднесе се над бунар над воду,
Над водом је лице огледао;
А кад Марко лице огледао,
Виђе Марко, кад ће умријети,
Сузе проли, па је говорио:
„Лажив свијете, мој лијепи цвјете!
Гјеп ти бјеше, ја за мало ходах!
Та за мало, три стотин' година!
Земан дође, да свијетом промјеним.“
Па повади Краљевићу Марко
Па повади сабљу од војаса,
И он дође до коња Шарина,
Сабљом Шарцу осижече главу,
Да му Шарац Турком не допадне;
Да Турцима не чини измета,
Да не носи воде ни ђугума;
А кад Марко посијече Шарца,
Шарца коња свога укопао,
Боље Шарца, нег' брата Андрију;
Бритку сабљу преби на четворо,
Да му сабља Турком не допадне,
Да се Турци њоме не поносе,
Што је њима остало од Марка,
Да ришћанлук Марка не прокуне.

Затим сломије бојно копље на седморо па комаде баци у јелове гране;

Vette végre tollas buzogányát,
Megragadta izmos jobb kezével,
Eldobá azt Urvina hegyéről
Kékvízű tengernek mély vizébe,
Szólva hozzá hős királyfi Marko:
„Tengerből ha visszatérsz, buz'gányom,
Akkor keljen hős, hozzám hasonló!“

Узе Марко перна буздована,
Узе њега у десницу руку,
Па га баци с Урвине планине
А у сиње у дебело море,
Па топузу Марко бесједно:
„Кад мој топуз из мора изиш'о
Онда 'ваки ђетић постануо!“

Ова црта подсећа на краља Артура у британској скалци, који исто тако у море баца свој чаровни мач, Екскалибур.

S fegyverével így végezve Marko:
 Öve mellől vette tinta-csuprát,
 Tarsolyából papírost, iratlant
 S levelét így írta a királyfi:
 „Bárki jó fel Urvina hegyére,
 Kút vizéhez, a sudár fenyők közt,
 S itt találja hős királyfi Markót,
 Tudja meg, hogy Marko halva fekszik;
 Három tüzű testén, tele pénzzel;
 Milyen pénzzel? tiszta szín-arannyal;
 S egyik tüzűt annak adja Marko,
 A ki testét illendően elássa;
 Másik tüzűt templomokra hagyja,
 Harmadikját bénáknak s vakoknak,
 Koldusül hadd járják a világot
 S hős dalokba' Markót emlegessék.“
 Levelét hogy így megírta Marko,
 Feltevé azt a fenyőfa ágra.
 Hogy az útról könnyen ott meglássák.

На зготовивши себи лежиште мирно легне
 пода дрво на траву и умре. Многи, који су ту-
 да пролазили, видели су га тамо где лежи, али

Szent Vilindár fényes templomából,
 Ézsajással, egy ifjú deákkal

туда нанесе пут, опази спаваћива Марка, затим
 на дрвету књигу и тако се дозна смрт јунакова.
 Дуго је мисли мислио проигуман Васа, како би и
 где би саранио Марка; најпоследе га метне на га-

Merre nyugszik hős királyfi Marko,
 Ellensége kelni hogy ne merjen.

«Није могуће — вели Каријер — кратким
 изводима појма дати о духу и начину прика-
 зивања српских јуначких песама; јер баш пред-
 очна подробност, лагани тихани ход, — а то
 им је најизвреније својство — с једне стране

Када Марко сактиса оружје,
 Онда трже дивит од појаса
 А из цена књиге без јавије,
 Књигу пише Краљевићу Марко:
 „Когођ дође Урвином планином,
 Међу јеле студеном бунару,
 Те затече онђе дели-Марка,
 Нека знаде да је мртав Марко;
 Код Марка су три ђемера блага.
 Каква блага? Све жута дуката,
 Један ћу му ђемер халалити,
 Што ће моје тјело укупати,
 Други ђемер нек се цркве красе,
 Трећи ђемер кљасту и слијепу
 Нек слијепи по свијету ходе,
 Нек певају и спомињу Марка.“
 Када Марко књигу накитио,
 Књигу врже на јелову грану.
 Откуда је с пута на погледу.

мислећи, да само спава, бојали се, да му се
 приближе, да се не би пробудио на њихово
 зло. Најпоследе светогорца игумана Васу

Од бијеле цркве Вилиндара
 Са својијем ђаком Исаијом

лију и одвезе га морем у Вилиндар цркву; онде га
 лепо положи и очати над њим, «што самртну тре-
 ба», и најпоследе га насред цркве укупа, али му
 «никакве биљеге не врже», да не дозна нико

Да се Марку за гроб не разнаде,
 Да се њему душмани не свете.

радњу с корака на корак даље води, с друге
 опет стране у предочној живој слици истиче
 човека, морал и природу око човека: све би
 се то могло пресудити само из њихове целине».

(Наставиће се.)

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

НЕКОЛИКЕ ПРИМЈЕДБЕ на „Неправилности у
 срп. говору и писању“ у „Голубу“ од 1885. год.

Ријеч, што се повела о неправилностима у срп-
 ском језику у „Голубу“, у листу, који највећма чита
 српска младеж, корисна је јако, те писцу онијех ре-
 дака могу срдачну хвалу на томе изрећи, јер што
 млад човек научи у дјетињству, остаје му у памети
 кроз цио живот. То дјело је хвале вриједно, али рад
 бих исказати оно, што је истинитије, но што је туј
 разложио Н. Т. Кашиковић.

Правило „1. сав, сва, све“, — лијепо. Но
 за чудо ми је, што каже: „сав (славенски: вес) гла-
 си и: вас. И то је сасвим добро.“ А ја вељу:

а) ст.-слов. није *вес*, но *всь*; а што каже, да је
 и то сасвим добро“, гријеши: јер бо је *вас* од *сав*
 боље (само у мушком роду 1. надеж), будући је и
 у санскриту било напријед *в* (*vik*) [вићи Даничића],
 а у нашем народу у Херцеговини, у којој сам се ја
 родио, говори се и сав *вас*, а врло мало *сав*, а *сва*,
све кроз дуго вријеме прешло је метатезом у овај
 облик, у коме га ми говоримо. У најстаријим списи-
 ма српско-словенскијем па до најкашњих налазимо
 свуда скоро непремјештене гласове, н. пр. уговор
 Кулина бана с дубровачким послаником кнезом Кр-
 вашем 29. августа 1189. године стоји: „ ,
 и *всьмь граѣмъ дврвѣумъ . . . онда: безъ*
всьега злого примыскъ“, (Monumenta serbica IV. По-

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ваковић, Примери, 335.). Онда у „Поговору из Пентикостара штампана у Мркшиној цркви 1566. год.“:

„ **полнх се всѣблагомъ владыцъ Христѣ моимъ.**“
 б) За чудо ми је јако, што пише „словенски“, а не „словенски“. Ако не вјерује мени, ено му свједоџбе у „Историји књижевности српске од Новаковића“, гдје стоји с почетка негдје, да су тај језик и наши стари називали: **словѣнскѣи љзыкъ.** У једној књизи, која се сад у мене налази, те се, зове: **ѹдеса прѣо дѣмъ Мариа**“ (писана српско-словенски по свој прилици у почетку 17. вијека) стоји: **а ѿ ѿеромонѣха Савзѣла ѿ Гръѹскаго на словѣнскѣи преведена.** Зато Срби пишу словенски, изговарајући оно ѣ као е, као по ти њешто што ваља, будући „слово ѣ изговара се у старом словенском језику као е код Словенаца или као е код Маџара (између е и и).“ (Живановић Грамат. слов. јез. 14.) А њеки Срби опет пишу словјенски, управљајући се по ономе, што ѣ одговара српскијема *је, ѹје,* (е и и), али то се не може узети као правило. Али „вријеме је мајсторско решето, пречистиће оно ове ствари“. — Ваљда се он влада по рускоме „славянскѣи.“

Ријеч *леъ*, — а, — о, по мом мнијењу није лоша. Можда је метатеза од лијен (?). И Милићевић пише леъ и т. д. (Виђи „Зимње вечери“ његове). Навео бих и примјере, али ми није књига при руци.

Кашиковић пише *наречије*, мјеште нарјечје (наречје). Он је о нарјечјима рекао њешто, али ево и ја да натукнем коју. Вели, да се источнијем збори по Бачкој, Банату, Сријему и Србији, а ја надаојем, да се тијем дијалектом служи и Стара Србија. (Виђи Срећковића „Подрим и Метохија“, свадбена пјесма; или: Српске илустроване новине 1882. стр. 284.):

Здравче венче
 Беру ли те моме? —

Среди Горе
 Камен становити. —

На постельи
 Лунак и девојка. —

Лунака је
 Дремка уватила,
 А девојку
 Дремка не гу ваља. —
 Целивај ме,
 Онем'ла ти уста. —

Ево ти свједоџбе, Кашиковићу! Јужнијем говори се у Лици, у Далмацији почам од Дубровника, Бокама, Црној Гори, Босни, Херцеговини и данашњем санџаку Новопазарском. А западнијем: у њеком дијелу Босне (маком римо-католици), Хрватској и Буњевци.

При сврси у 6. броју (4. врста) пише: *ѣе*. Чудим се и не могу се начудити, како се неће људи да прођу лудорије и оставе строге фонетике?! — Па још пише без *ѡ*: *оѡеш!* А читао је Бошковића чланак „из науке о језику“ у „Србадији“ и опет свеједно; нека прочита још па ће видјети, шта каже, а ево нека чује, шта вели наш дични Луко Зоре (у „Slovincu“ од 1884. бр. 2. стр. 31.) „ како i и nas žalibože oću (hoću), imae (humae).“

Ја бих савјетовао Кашиковића, да се не удаљује од своје Музе, која му је по срећи наклоњена. „Папучар нека не иде даље од папуче“.

Али ипак као Херцеговац свом брату и сусједу Србину Бошњаку захваљујем на патриотичном заузимању око нашег милог српског језика! Живио нам на много година на корист и срећу Српства у Босни и Херцеговини!

Ратко Миљановић.

Л И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЦИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

IV.

У Бечу 24-га Новембра 1816.

Пречестѣишии Господине,

мени любезѣишии и високопочитаемѣи!

Пребогато писмо ваше одъ 3 (15.) Новембра примио самъ съ онаковомъ радости, съ каковомъ сте ми га вы послали. Копыгаръ ми га е из града довио и цѣло смо вече ђе читали. Мени е познанство и пригелство ваше и вѣчни спомени у ђама

вашим' довольна награда за савъ трудъ мой о Србском' Рѣчнику и о народним' пѣснама, и за све остале недоскутице. — Я бы желіо да Васъ іошт' кои бѣда нападне, као она 4-га Септемвра: Истина д' су нама прѣятельи мили и драги, али су намъ непрѣятельи много пута полезнии одъ њихъ. — Само треба се њима (непрѣятельима) ползовати. — Гагићъ е чисто плакао одъ радости кадъ е видѣо свою ђу; ону Славенску на А. послаће у II. не-

каквоме њином' поети, кои е садъ на мѣсту Државина остао. Давидовиѣъ каже да ће своју, и ове све друге, печатати у Новинама Србским'? Съ едне стране было бы то мило и мени и вама, али незнамъ шта би чинио С. С. —

Я бы вам' одмахъ быо одписао да нисамъ чекао ону другу половину одговора, коју кажете да ћете идуће поште послати. — Копытаръ такодѣрѣ ѿштѣ не приміо писма вашѣга. Онъ ће вам' писати око новог' лѣта: зашто е онда Библиотека затворена 8 дана; а садъ не'ма кадъ: забунио се око Србског' Рѣчника (свакиј е данъ после подне код мене), а има и другихъ послова. Рѣчникъ ће бити прво дѣло у Србском' књижеству, он ће бити триумфъ Србскога езика; на првом' листу, гдѣ ће се А починяти, стајће Ангелъ съ трубомъ (fama volat), кои ће побѣду гласити. Еда ће Арса оне развалине молвати? Я ћу наћи овде Нѣмца, али мыслимъ да бы оно Србљинъ (онаковий као Арса) болѣ представіо. Првога Февруара почеће се Рѣчникъ печатати, и до маія биће готовъ, али ће силу Божию да коштуе (преко 6000 ф. W. W.) и я самъ незнамъ како ћу изићи на край.

Вама се не може другіе помоћи (по мом' мнѣнію) него кад' бы я како дошао у милость кодъ Ми-

лоша Обреновића; онъ бы могао помоћи и мени и вама: зашто онъ захвата изъ Беглука — А одъ трговаца (коима е кумиръ сребро и злато) не'ма надежде ни помоћи. Найпоштеніи и найродолюбивіи трговацъ ништа друго не (кад' га човекъ управо позна), него ѣвта. —

Одъ Пинкертона за садъ не'ма ништа, то су понайвише Копытареве фантазіе: онъ више себи воображава (као што жели) него што бити може. Сад се чуе да су велика гоненія (и по Англіи) противъ Библиаши постала. —

Писао ми е Солариѣъ скоро и пытао ме, есте ли вы готови са Словенскимъ Словаремъ. Я самъ му одговоріо да ћете бити скоро готови. Алекса вашъ долазіо ми е едном' и здраво е. У другој половини одговора надам се даћете ми послати оне Косовске пѣсне одъ Шлѣпице Гргуревачке. Еда е Сліенацъ Филипъ долазіо ту послѣ мене? Пишите молимъ васъ Јови Миоковићу у Београдъ и оцу Аѣиму у Зворникъ. — Другіи ћу вам' путь послати мое мнѣніе о вашим' ђодама (што се езика тиче), а вы медьутимъ пѣвайте што више можете. Поздравите мѣ Г. Фрушића, Борѣћа и нѣгове домашѣ, и ваше братство. —

Будите здрави као и я што самъ.
Вук.

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Карловцих. Од последнег нашег извештаја амо давала је дружина српског народног позоришта још ове комаде у Карловцих: као 13. представа Ларонжева „Mein Leopold“ а с Миљковићем у улови Вајгла; као 14. „Госпођу од Сен-Тропева“ са Вујићком као Хортензијом и Ружићем као Ђорѣм-Морисом; као 15. Ларонжева „Доктора Клауса“; као 16. старо „Зиданѣ Раванице“; као 17. Делавићева „Лудвика XI“ са Ружићем у насловној улови а као 18. „Сабљу Краљевића Марка“ Пред полазак дружине из Карловаца приредио је још Румљанин Душан Јанковић уз суделовање Милке Максимовићеве и Веље Миљковића вокалан концерат. Јанковић и Максимовићева певали су наизменце, већином Зајцове соло-песме, а наизменце се и пратили и то, као што у једном овданишем листу каже дописник из Карловаца: истина без претходне вежбе (дакле prima vista!) али ипак беа погрешке (богме је то онда свирач и свирачица обоје баш печено у свом послу, кад могу пратње à la „Вир“ тако тек vom Blatt па још „без погрешке“ свладати). У велику заслугу уписује дописник тај Милки Максимовићевој, да овог пута није у висини тремолирала па јој саветује, да се неог тобоже пробатног (не зна дописник да каже, каквог) средства и на даље придржава, да се од тремолирања сачува. Е па шат га послуша па докаже, да „свака здрава женскиња има леп глас“, па макар се без престанка морала тим тај-

ним средствима испомагати, да избегне тремолирање у висини. — Дружина је из Карловаца отпутовала у Бел. Бечкерек.

(Ambroise Thomas) компониста „Миѣоне“ и „Хамлета“ ради сад на новој једној опери. Наслов је тој опери „Кирка“ а радња јој се збива у почетку овога века у Шпанији за време француске инвазије. Либрето је написао Жил Барбије.

(Стогодишњица Халевијева). 25 Маја п. р. било је сто година како се родио Лудвик Халеви, компониста „Чивуткиње“. Тог је дана велика опера у Паризу приредила петстотинити приказ Халевијево „Чивуткиње“.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Књижара браће М. Поповића издала је ово дана „Житије светог Василија великога, архиепископа Кесарије Кападокијске“. Књига је та штампана у штампарији Фуксовој а цена јој је 20 новч.

— Из Загреба смо добили нову расправу проф. дра А. Лобмајера, којој је наслов „Vegetarijanci“. Вредни тај научењак написао је био зимус хигијенску цртицу „Nešto о hrani“, те у њој рекао, „да је месо најважнија рана човеку“. То му је стар један вегетаријанац, свештеник из Славоније, замерио, те Лобмајер сад у овој новој расправици расправља питање вегетаријанизма и долази до закључка, да се „по строгомъ знанственомъ искуству безъ предсуде за једно или друго

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

може рећи, да неће човек оболети од меса, нити ће га билеска рана здрава и крешка поживити, ако умерено једе меповите ране, ако се пробавила превише не драже, те ако се научи да једе, кад је гладан и кад му је јело слатко, те да престане јести, кад се према нарави преситио". Књижици је тој цена 20 новч.

— У издању књижаре В. Валожиа у Београду угледао је неки дан света роман Жила Верна „Тврдоглав Керабан“ у преводу Јована Несторовића. Превод је изашао у две појачке свеске а свакој је свесци цена 1 и по динар.

— Из овдашње штампарије дра Светозара Милетића изашла су недавно: Правила српске занатлијске читаонице у слоб. краљ. вароши Вршцу. Ова правила добивају српске занатлијске задруге од читаонице вршачке на захтевање бесплатно.

— У Београду је сад изашла прва свеска прве књиге великог дела Луја Блана под насловом „Историја десет година. 1830—1840“ у преводу Влад. Милојевића. Од одзива читалачке публике зависи, да ли ће остале свеске тог дела излазити редовно сваког петнаестог дана (1. и 15. сваког месеца). Може се претплатити и то или само на књигу, која ће имати 10 свезака, или на цело дело, које ће изнећи 40 свезака. Свесци је цена 50 пара дин. Наручбине с новцима ваља слати: Штампарији народне странке или преводиоцу Влад. Милојевићу у Београд, Добрачина улица бр. 13.

— Четири драме Гриларцерове из младости изаћи ће из штампе у Котином издању. „Бланка од Кастилије“, драма у 5 чинова; „Перо за писање“, позоришна игра у једном чину; даље „Ко је крив?“ и „Несретни љубавници“, кратке шаљиве игре. Још ниједан комад од ових није штампан, а изворни рукописи јесу својина бечког општинског савета. Ова четири комада не сачињавају литерарну заоставштину Гриларцерову, јер се ова, по тестаменту песниковом, тек 1920. год. сме издати на јавност.

Маршал Мак-Махон пише своје мемоаре. Прича у њима битке и опсаде, у којима је учествовао а додирује и главне моменте свог политичног живота.

ЧИТУЉА.

Леополд Ранке, највећи историчар нашег доба, умр'о је у Берлину 12. маја у деведесетипрвој години свога живота. Ранке се родио 21. децембра 1795. у варошици Вихи у Тириншкој. Мислио је да се посвети школекој струци па је 1818. био гимназијски професор у Франкфурту на Одри, но одмах после првих његових историјских радова: „Историје романских и германских народа од 1494—1535“ и „Критике нових историчара“ позваше га за професора историје на свеучилиште у Берлин. Године 1827 пошаље га пруска влада на четири године, да прегледа и проучи архиве у Бечу, Млецима, Фијоренцији и Риму. Плодови тих студија била су многа историјска дела, међу њима и дело о српској револуцији, којега је један део превео на срп. Стојан Поваковић. Као главна његова дела спомињемо ова: „Римске папе, њихова црква и њихова држава у 16. и 17. веку“; „Немачка историја за време реформације“; „Девет књига пруске историје“ и велика његова дела о Француској и Енглеској у 16. и 17. веку. Све до год. 1872. радио је као академијски учитељ те су мал те не сви знаменитији историчари немачки новијег доба његови ученици и исповедају његова начела. Лане смо у првом броју нашег листа јавили, да је покојник онда прославио шездесетгодишњицу свог књижевног рада а 89. годину живота и да је том

приликом одликован био и од српског краља Милава великим крстом реда св. Саве. Пре пет година, дакле као старац од 85 година, изненадио је свет првом свеском своје свеопште историје те је од онда сваке године тачно излазио на среду са даљом свеском. Са сваком је свеском свет све то сигурније држао да ће неуморни Ранке довршити ту велику адицију рада свога за целог живота али је ево смрт, на вељу жалост, доказала, да је прављен био рачун без крчмара.

С М Е С И Ц Е.

(Два писма Стевана Милова) Један наш пријатељ уступио нам је ова два писма, што их му је у Градац писао слављени немачки данас песник Стеван Милов, пошто је прво он њему писао, упозорен на њега његовим песмама и чланком у „Tagespost“-у, што излази у Грацу. Како смо уверени, да по наше читаоце неће бити без интереса, да знају, ко је Милов, ево их овде износимо у српском преводу.

1. Еренхаузен 28. новембра 1876. — Врло поштовани господине! На ваше пријатељско захтевање, које ме јако уважава, не оклевам да Вам ово одговорим: — Мој живот је тачно описан у чланку „Tag-spost“ а који је без сумње и изазвао Вашу пажњу на мене. Кад ме нуз то питате, како то, да сам се посветио немачкој појезији, (а ја мислим, Ви хоћете да истакнете баш то „немачкој“), одговарам Вам: Јер сам искључиво немачки однегован и немачки је језик једини, који потпуно имам у власти. Мој отац, ма да је рођен баш у кнежевини Србији (у Пожаревцу), па се после последњег турског рата преселио с родитељима својима у Угарску, ипак по свом положају као официр, те мењајући као такав често гарнизоне, доспевао је готово само у немачка друштва; и тако ја наравно ма да сам у родитељској кући чуо коју и српску реч, јер и мати моја, рођена у Новом Саду, знала је српски говорио сам скоро само немачки, најпосле и немачке школе походио (словенских, чини ми се, онда није ни било), те као и отац ми, па и петорица ми моје браће, војништву опредељен ступих у немачки војнички васпиталачки завод. У таким приликама беху и прве књиге, што сам их читао, немачке; па када постадох зрелијим и у себи осећах песничког полета, беху то велики немачки песници, који ме подстакоше и којима се изражавах. Свему томе беше нужна последица, да нисам никако могао ни помислити, да друкче запевам осим немачки. Писати српским језиком нисам никад знао; ипак сам у свом детињству знао доста добро говорити, па и данас још не би смео нико предмног о каквој тајни српски заподевати. — Мислим, да сам тиме одговорио на језгро у Вашем питању, и падам се да ћете се тим задовољити. — Ако своју намеру, да о мени штогод пишете, и испуните, бићу Вам врло благодаран, кад ме упознате са својим чланцићем, па ми и дотични лист пошаљете. — С најискренијим високим поштовањем одани Стеван Миленковић-Милов.

P. S. Ако сте можда хтели само да знате, зашто сам ја у опште песником постао, те се одрекао маршалске палице, па то би било и врло тешко и врло лако одговорити. Песником се постаје сасвим од себе самог, из унутрашњег принуђења, па се најпосле почне убеђивати, да се не може свом душом живити за појезију и у исти мах обављати каква дужност, која исто тако хоће целог човека, а мисли сврхе на сасвим други правац. Да сам се баш морао и премисљати, лако бих се опет за ово одважио, јер ми је здравље врло узурвано, па бих се већ из значајних обзира морао одрећи војничке каријере.

2. Еренхаузен (у Штајерској), 19. јунија, 1877. — Врло поштовани господине! — Примите моју најердачнију захвал-

ност за Ваше пријатељско писмо с приложеним преводом Вашег чланка. (Беше то онај чланчић у 1. св. „Срп. Зоре“ год 1877.). Ваше живо саучешће и труд, што сте га се латили мене ради, признајем ја с благодарним срцем и само се, наравно, могу радовати, кад моје песме преводом у српски (те су песме изашле у „Јавору“ 1876. и 1877.) приказујете мојим земљацима, те тако дижете спољашњу преграду између нас. Литература, ма колико да је важна по развитаку сваког појединог народа, ипак остаје у вишем смислу још увек поље, где се сви састати могу. Па ја не сумњам, да Вам је пошао за руком превод мојих песама. — Искрено Вам желим сретно у Вашем животу, па останите увек пријатељски наклоњени Вашем Вама оданом — Стевану Милову. —

Осим оног кратког приказа у 1. св. „Српске Зоре“ 1877., првог о Милову у нашој књижевности, изашао је пете године животопис и лик Миловљев у „Viencu“ (бр. 27.) од хрватског песника Ивана Трског и 1878. у „Јавору“ (бр. 9.) од Ст. В. Поповића, а у немачкој књижевности 1877. у бечком илустрованом листу „Heimat“-у (бр. 35. и 36.) красан чланак о Милову „Auf den Spuren eines Dichters“ од К. М. Мартињија. Милова је преводио у хрватски Иван Трски, а у српски и сам наш Змај ено у календару „Панчевцу“ за год. 1878. Махом су то песме из Миловљеве књиге „In der Sonnenwende“ (1877.).

ИЗЈАВА.

У 17-ом броју „Стражилова“ под рубриком „Листићи“ изишла је из пера П. А—ва нека површина критика на моје две глуме: „Стеван, последњи босански краљ“ и „Наши сељани“.

Откад се моје глуме приказују, читао сам много *образложених, оштрих и озбиљних* критика од познатих и припознатих наших књижевника, које ако се и нису повољно изражавале о склопу и изradi мојих глума, беху ми ипак увек добро дошле. Ја сам те критике с пуним задовољством и нажњом читао, те сам мишљења мојих критичара већином и *усвојио*, јер сам се убедио, да се на *истини* и на драматским *правилима* оснивају. Сви ови критичари, пишући своје оцене, служили су се у писању онаквим *тоном*, који је потпуно одговарао *угледу* садање наше књижевности.

Али не тако П. А—ов. Он је све дојакшоње моје критичаре наткрилити хтео, те је ударио у онакав *тон*, какав се код нас досад још никад није чуо. Нека се понесе П. А—ов: стигао је мети својој: његова *критика* је *јединствена*, а и *тон* му *јединствен* и *нов*. Он не треба да страхује за свој венац лаворов, што га је са том својом критиком и начином писања стекао: подражавати га неће нико.

Новелиста П. А—ов (знам га и по правом имену) није ничим доказао, да су моје глуме „недоношчад“ и „монстра“, па ипак ме пријатељски светује, „да *напустим* свој драматски рад, јер *треба* да се *уверим*, да *после* толико *кораблекрушенија* на драматском мору *не може* драма да се од мене *лаворикама* нади!“

Нека је на знање г. П. А-ву, да се у слободи књижевнога рада свога ограничити ни од њега не дам, већ ћу оно да пишем, што ми је мило и драго и што ћу сам изабрати.

Дописник, гњевно нападајући на моје драмске умотворе, употребљује ове изразе и реченице: „*саблави*“, „*монструм*“, „*недоношче*“, „*вурштлитратер*“, „*циркус*, где Ханс и Кредла крече и цмачу се, а *пајаци* чове на глави и *праве* глуше своје *гримасе*!“

Пред таквом критиком морам се поклонити и признати, да је г. П. А—ов редак вештак у избору и употребљавању епитета... Сваком своје.

А је-ли то збиља *критика*? Је-л' то онај *тон*, који би да се у нашој књижевности одомаћи? Одговара ли то *озбиљности* ствари? Не стоји ли то у *противности* с *лепим* *укусом* и *элементним* *осећајима*? Није ли то *намерно* нападање на моју личност? Није ли то изгред против јавнога *морала*?

Ја се чудом чудим, што се г. П. А—ов таквим изразима и епитетима служи, кад он — као што знам — такав леп положај заузима у друштвеном животу.

Говори-ли увек тако? Не знам, али он сам ми довикује, да „*му могу* *приговорити* што *му* *драго*, *ни* *још* *и* *то*, да је — *рабијатан*!“

Ја му нећу кварити вољу, али против *начина* и *тона* писања му, у име српске *лепе* *књижевности*, *ограђујем* се, а *погрде* од себе *одбијам*.

У Сомбору, 14. маја 1886.

МИТА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Дијалог. (По прози Ивана Тургењева.) Од Мите Поповића. — Живно Радаја! Приповетка са села. Срочио Панта Поповић. (Наставак.) — Госпођици Н*. Песма. Од Војислава. — Ирина. Новела Сватоплука Чеха. Превео П. Падејски. — Два попа. Песма. Од Драг. Ј. Илијћа. — Фра Андрија Качић према српству и хрваству. Свршетак.) Од Ј. Томановића. — Српска епика. Из дела Карла Саса „велики епи светске књижевности“. — Књижевност. Неколике примједбе. Написао Ратко Миљановић. — Листак. Писма Вука Стеф. Караџића Лукијану Мушицком. Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. IV. — Листићи: Повориште и уметност. — Књижевне новости. — Читгуља. — Смесице. — Изјава Мите Поповића П. А-ву.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.